

XII. MEĐUNARODNI ARHIVSKI KONGRES

Montréal, 6. do 11. rujna 1992.

XII. Međunarodni arhivski kongres s temom *Profesija arhivista u informatičko doba* nastavio je s obradom suvremene arhivske problematike započeto na XI. Međunarodnom arhivskom kongresu održanom u Parizu 1988. Taj je, naime, Kongres bio posvećen temi novih arhivskih medija i izazova što ga oni postavljaju arhivskoj službi. Cilj XII. Kongresa bio je odgovoriti na pitanje kakve sve posljedice ima informatičko doba na rad arhivista i zacrtati smjernice za njegov budući rad, kako bi se mogao prilagoditi novoj zbilji.

Kongres se održavao u Montréalu u kongresnoj palači od 6. do 11. rujna 1992. a bilo je nazočno preko 2.600 sudionika iz cijeloga svijeta. Usporedno s radom Kongresa održavala se i Generalna skupština Međunarodnog arhivskog vijeća te sjednice različitih odbora MAV.

Uvodno predavanje na temu *Informatičko doba* održao je Jean-Louis Roy, generalni tajnik Agencije za kulturnu i tehničku suradnju UNESCO-a. On je svoje izlaganje usredotočio na značenje pojma "informatičko doba", prikazavši razvoj društva na prijelazu "elektroničkog doba" prema "informatičkom dobu" kao i posljedice koje ono ima na način života suvremenika. O informaciji je raspravljao kao o proizvodu i u svezi s time ukazao na probleme "poslovanja" s informacijama, posebno kao izazovu što je postavljen arhivisti uoči novoga stoljeća.

Polazeći od te osnove, Kongres je cjelokupnu problematiku "arhivističke profesije u informatičko doba" razradio u četiri plenarna predavanja i nizu koreferata koji su osnovne teme razrađivali s različitih stajališta.

Prvo plenarno predavanje imala je Liv Mykland (Norveška) na temu *Identitet i profesionalizam arhivista*. U njemu je iznijela povijesni pregled razvoja arhivističke profesije, suvremeni identitet arhivista i zahtjeve koji se postavljaju pred arhiviste u informatičko doba. Osnovnu zadaću arhivista L. Mykland je izvela iz pojma arhiva kao "memorije društva": arhivist čuva, obrađuje i omogućuje dostupnost arhivske građe, uključujući i onu na novim medijima. Zahtjevi te službe su: adekvatna izobrazba, posebno u arhivistici kao samostalnoj znanosti, izrada prikladnih priručnika, stvaranje zasebnog identiteta na temelju stručne arhivske izobrazbe i obavljanja posve određenog društveno korisnog posla. Pri tome je naglasak stavila na to u kojoj mjeri znanje i nadležnost arhivista omogućuje da budu u službi društva, u zaštiti informacije i čuvanju njezine cjelovitosti. Suvremeni zahtjevi koji se postavljaju pred poziv arhivista uključuju i traženje novih putova u zaštiti arhivskog gradiva, redefiniranje što se smatra izvornim dokumentom, posebno kod strojno čitljivih zapisa i vrednovanje informacija što je jedan od temeljnih zadataka arhivskoga rada.

U četiri dodatna izlaganja osvijetljena je uloga arhivista u različitim sredinama. César Gutiérrez Muñoz (Peru), s Papinskog katoličkog sveučilišta u Limi, u svojem predavanju *Arhivist sveučilišnog arhiva* prikazao je ulogu arhivista na sveučilištu, polazeći od pojma sveučilišta kako ga određuje Magna charta europskih sveučilišta iz 1988. i Apostolska konstitucija pape Ivana Pavla II. o katoličkim sveučilištima iz 1990. Prikazao je značenje sveučilišnih arhiva i pretpostavke neophodne za "sveučilišnog arhivistu": on mora svladati sve faze arhivskoga rada od preuzimanja, sređivanja do izrade obavijesnih pomagala. Marcel van Campen (Belgija) prikazao je ulogu arhiviste u poduzeću: *Gledište jednog arhivista u poduzeću*. Nakon kratkog prikaza posebnosti profesionalne sredine u kojoj radi arhivist u poduzeću, založio se za jasnu arhivsku politiku u svakome poduzeću s time da se odredi uloga arhivista u njima. On mora sudjelovati u čitavom procesu, od nastanka arhivske građe pa do sređivanja. Arhivist u poduzeću susreće se (za razliku od arhivista u upravi) s najrazličitijim vrstama arhivske građe, pri čemu posebno mjesto ima građa na suvremenim medijima. U referatu su iznijete tendencije ka sve većoj digitalizaciji dokumenata pri njihovom nastanku, kako bi bili dostupni na radnom mjestu, što je konačni cilj informatizacije u poduzeću. Istaknuta je i uloga koju ima arhivist pri uvođenju AOP. Lawrence I. Mwangi (Kenija) u svojem izlaganju *Arhivist u upravnom aparatu Vlade u informatičko doba* usredotočio se na prikaz okolnosti u kojima takav arhivist radi te na ulogu koju ima "vladin arhivist" u cijelom procesu od nastanka spisa, njegove klasifikacije do zaštite arhivske građe u pismohrani. Na kraju je iznio zahtjeve obrazovanja "vladinih arhivista". Magdaléna Cséve i Zolta Bodi (Mađarska) u izlaganju *Arhivist specijalnih medija. Kriza identiteta* obradili su vrste i tipologiju audiovizualnih arhiva te njihovu informatičku obradu i zaštitu. Peter Dusek svoje je izlaganje *Arhivist u medijima* usredotočio na televizijske arhive.

Tema druge plenarne sjednice i drugoga kruga problematike bila je standardizacija arhivskoga rada. Glavno predavanje imao je Richard J. Cox (SAD) *Standardizacija arhivističke prakse: sredstvo za informatičko doba*. Polazeći od same definicije i značenja "standarda", R. J. Cox je naglasio značenje tehničkih i stručnih standarda u arhivskom radu u informatičko doba, s preporukom da se na razini međunarodne "arhivske zajednice" provede standardizacija kako tehničkih tako i stručnih standarda. Tehnički standardi su osnovni preduvjet za računalsku obradu arhivske građe. Standardi, kao što su OSI standardi (Open System Interconnection), ANSI standardi, korištenje UP MARC formata, kao i mnogi drugi međunarodni standardi, neophodni su radi upotrebe i kompatibilnosti informacijske tehnologije. Na stručnim standardima već se mnogo učinilo (i čini se) na nacionalnim i međunarodnim razinama.

Tema standardizacije razrađena je u dvije paralelne sjednice obradom uglavnom stručnih pitanja standarda.

Na prvoj je sjednici Leopold Auer (Austrija) u izlaganju *Standardizacija arhivskog nazivlja* dao povijesni prikaz međunarodne standardizacije arhivske terminologije i neophodnost dalje razrade te problematike, među ostalim i

kao preduvjet za računalsku obradu arhivske građe. U predavanju *Standardi opisa arhivske građe* Kent M. Haworth (Canada) razradio je pretpostavke u izradi standarda za opis arhivske građe, razloge za standardizaciju i posebno standardizaciju opisa arhivske građe u informatičko doba i to na razini uprave (Records management) i u fizičkoj zaštiti arhivskih informacija. Upozorio je na različite nacionalne standarde (SAD, Velika Britanija, Kanada) i na rad međunarodnog povjerenstva pri Međunarodnom arhivskom vijeću za standardizaciju opisa arhivske građe. Izrada standarda je neophodna i za informatizaciju opisa arhivske građe. Maria Guercio (Italija) prikazala je *Modele standardizacije u opisu arhivske građe* koji postoje u različitim zemljama (SAD, Velika Britanija, Kanada, Međunarodno arhivsko vijeće i Italija). Predlagala je izradu standarda za opis arhivske građe s obzirom na strukturu i sadržaj podataka, zatim izradu standarda u uredskom poslovanju posebno u svezi s klasifikacijskim sustavima i odabiranjem arhivske građe, te konačno izradu standarda za stvaranje arhivskih informatičkih sustava.

Na drugoj paralelnoj sjednici razrađeni su problemi standardizacije izlučivanja i odabiranja, rad na usuglašavanju arhivske prakse što se provodi kroz RAMP (Records and Archives Management Programme) u okviru UNESCO i primjene informatičke tehnologije u arhivima. Hervé Bastien (Francuska) u predavanju *Standardizacija procesa izlučivanja i odabiranja* polazi od pojma izlučivanja, inzistirajući pritom na pozitivnom stajalištu (što je potrebno trajno sačuvati) i razrađuje pojam fonda kao "informatički sustav" te na kraju upozorava na propise i metode koji se pri tome mogu primijeniti (zakonske odredbe, popisi s rokovima čuvanja, postupnost u više faza). Upozorava da je standarde u valorizaciji moguće uvesti za dupliranu građu (u predmetu, u fondu, među fondovima, među arhivima), za građu u kojoj se ponavljaju ili sažimaju informacije i pri reprezentativnom odabiranju. Premada Manamperi (Sri Lanka) u predavanju *Radovi RAMP-a kao instrument standardizacije na međunarodnoj razini* konkretno je iznijela neke dosadašnje radove koji su izrađeni u okviru toga programa i to o vrednovanju građe, obrazovanju, arhivskoj upravi i uredskom poslovanju, zaštiti arhivske građe, problemima korištenja. Predavanje Sue Gavrel (Canada) *Standardi informatičke tehnologije: primjena u arhivima* razrađuje pitanje standardizacije informatičke tehnologije. Razlikuje tri tipa standarda u informatičkoj tehnologiji: "de facto" standardi, industrijski i privatni "standardi" te službeni nacionalni i međunarodni standardi. Podrobno je prikazao trendove u standardizaciji: Open System Interconnection (OSI), Electronic Data Interchange (EDI), Standard General Markup Language (SGML) i Open Document Architecture (ODA). Na kraju predavanja naglašava kako je potrebno veće angažiranje arhivista u razvoju procesa standardizacije, posebno na području zaštite strojno čitljivih zapisa na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Treći krug izlaganja bio je posvećen temi obrazovanja arhivista. Uvodno predavanje na trećoj plenarnoj sjednici održala je Angelika Menne-Haritz (Njemačka), ravnateljica arhivističke škole u Marburgu na temu *Obrazovanje arhivista: odgovoriti potrebama 21. stoljeća*. Polazeći od povijesti arhivističkog obrazovanja u Europi u 19. st., u svome je izlaganju istaknula da središnje

mjesto u obrazovanju mora imati arhivistika kao samostalna znanstvena disciplina. Kao potvrdu svojoj tezi prikazala je tri faze razvoja obrazovanja: prva, u kojoj je dominirala pravna znanost, druga u kojoj su središnje mjesto imale pomoćne povijesne znanosti i povijest te konačno, suvremeno gledanje, u kojem bitnu ulogu mora imati arhivistika kao samostalna znanost koja uključuje poznavanje cjelokupnog procesa od nastanka spisa, klasifikacije, vrednovanja arhivske građe, odabiranja, sređivanja, obrade i korištenja. Osvrnula se i na nekonvencionalnu arhivsku građu koja se čuva u strojno čitljivim zapisima i traži drugačije znanstveno opravdanje "principa provenijencije". U svome je izlaganju istaknula kako arhivistika nema posvuda središnje mjesto u obrazovanju arhivista, odnosno arhivistika se ne smatra posvuda autonomnom znanosti. To je i razlog što se ponegdje naglašava praktični rad, a ne i teorijska razrada arhivske problematike. Zbog toga je potrebno arhivistiци dati znanstveni karakter i inzistirati na istraživačkim projektima. Naglasila je da opisna arhivistika sa svojim metodama sređivanja i popisivanja i izrade obavijesnih pomagala nije dovoljna. Središnje pitanje danas je valorizacija građe, koja treba polaziti od principa provenijencije. Ona se zalaže za "funkcionalnu arhivistiku". Iznijela je također različite oblike obrazovanja za različite profile arhivista: od sveučilišnog obrazovanja do održavanja jednotjednih tečajeva.

Temu obrazovanja razradili su i drugi predavači u svojim koreferatima. Gabriel O. Alegbeleye (Nigeria) obradio je pitanje *interdisciplinarnosti* u obrazovanju arhivista u svojem koreferatu *Arhivsko obrazovanje: koja iskustva, zašto i kako naučiti od drugih*. Obrazovanje arhivista mora se zasnivati na jezgri poznavanja arhivistike i njezinih posebnosti, zatim se mora proširiti na interpretativne znanosti (povijest uprave, a za starije spise diplomatika i paleografija) te informatičke znanosti i ostale discipline potrebne u radu arhivista. Uz te osnove on predlaže izobrazbu u metodologiji istraživačkog rada, psihologiji i sociologiji korisnika, upravljanju, zaštiti, informatičkoj tehnologiji te poznavanju drugih disciplina (pravo i jezici). I on predlaže različite razine izobrazbe i trajnoga usavršavanja. Obrazovanju je posvećeno i predavanje Pedra Lopez Gomeza (Španjolska) na temu *Arhivističko obrazovanje: specijalističko ili opće*. Praktička i teorijska znanja potrebna arhivistu je podijelio u dvije skupine: znanstvena i tehnička. Predložio je utvrđivanje zajedničkih osnova arhivskog školovanja u cijelome svijetu, a ne umjetno prilagođivanje izobrazbi bibliotekara i dokumentalista. Ukoliko je obrazovanje na sveučilištima, nužan je i praktičan rad u arhivima. Završno predavanje o obrazovanju imala je Ann E. Pederson (Australija) koja je u svojem izlaganju *Razvoj istraživačkih programa* prikazala razvoj arhivskih istraživačkih programa. Detaljno je analizirala odgovore na anketu o "Direktoriju za program arhivističkog obrazovanja". Iz tih odgovora je vidljivo da svi pridaju najviše značenja problemima preuzimanja/vrednovanja arhivske građe, sređivanja/opisa i dostupnosti/korištenja. Zatim slijede pitanja postanka i razvoja arhivskih principa, metode i upute, pojam i značenje arhivske građe (korištenje u arhivske i druge svrhe, tzv. primarno i sekundarno značenje) te zaštita, uključujući i reprografiju. Dala je pregled pitanja za buduća arhivistička istraživanja: I. Narav informacije i povijesne dokumentacije (komunikacija,

nastanak i čuvanje dokumentacije, istraživačke metode i povijesna dokumentacija), II. Povijest društva i njegovih institucija, III. Arhivi u društvu (pojam arhiva, arhivski principi, arhivistička profesija), IV. Sadržaj i odnosi (odgovornost arhivista, informacijski sustavi, arhivi i suvremeni svijet), V. Arhivski poslovi (preuzimanje/vrednovanje, sređivanje/opis, zaštita/reprografija, dostupnost), VI. Upravljanje arhivima (organizacija posla, programiranje, arhivska zgrada, javnost). Na kraju ovog trećega tematskoga bloka održan je okrugli stol studenata iz Brazila, Kanade, Nizozemske, Senegala i Češke koji su se kritički osvrnuli na programe obrazovanja u arhivistici na svojim sveučilištima.

Posljednji blok tema XII. arhivskog kongresa bio je usredotočen na temu Arhivski sustavi: zajednički rad u službi društva. Glavni referat imao je Grecia Vasco de Escudero (Ekvador). Naglasio je suvremeni napredak informatike i arhivistike. Pritom je upozorio na nedovoljnu razvijenost arhivske službe u Latinskoj Americi i pomoć koja joj je potrebna. Istaknuo je značenje međunarodnih organizacija za razvoj arhivske službe u Latinskoj Americi, kao i pomoć što ju te organizacije (posebno UNESCO i Međunarodno arhivsko vijeće) pružaju tim zemljama. Zaključak svoga izlaganja sažeo je u tri točke: omogućiti sudjelovanje svih struktura u uspostavi potrebne infrastrukture, utvrditi informacijsku politiku, planiranje i djelatnost te razviti obrazovne programe za tehniku i specijaliste u svim područjima arhivistike.

U koreferatu *Arhivski sustavi* James G. Parker (Velika Britanija) prikazao je projekt mikrofilmiranja unutar Commonwealtha kojemu je bio cilj izrada kopija arhivske građe od značenja za sve zemlje Commonwealtha, a koja se nalazi u britanskim arhivima. Pritom je inzistirao na mikrofilmiranju, jer su nove tehnologije i skuplje i još nedovoljno provjerene. Istaknuo je potrebu suradnje pojedinih zemalja i stručnjaka. Jacques Lemoine (SAD) iznio je problem *Koordinacije informacijskih sustava SAD*. Prikazao je rad Odbora za koordinaciju informacijskih sustava (ACCIS) pri UN. U svojem izlaganju iznio je nove pristupe u upotrebi računala i razvoj različitih programa unutar država članica. Posebno je razradio djelatnost Odbora u koordinaciji informacijskih sustava i baze podataka UN, pri čemu je upozorio na Direktorij UN za bazu podataka i informacijske službe (DUNDIS) te prikazao način (navodeći literaturu i upute) rada na poboljšanju informacijske infrastrukture UN. Konačno, iskazao je pozitivne i negativne strane čitavoga sustava i mogućnosti što ih dostignuća Odbora pružaju za druga znanstvena područja. Vicente Parajon Collada (Komisija Europske zajednice) iznio je *Akcijski plan za knjižnice u Europskoj zajednici*. Akcijski program za zajedničku obradu podataka donesen je 1985. i potvrđen 1991., a sadrži a) kompjutorizaciju bibliografija, b) međunarodno povezivanje u jedinstveni sustav i izrada međunarodnih standarda, c) opskrba novih knjižnica informacijskim sustavima i prijenos tehnologije. U izlaganju je prikazano stanje knjižnica u Europskoj zajednici te je detaljno izložen spomenuti plan. Marcel Lajeunesse prikazala je *Bibliotekarske sustave* temeljeći svoje izlaganje na tri izazova koja su posljednjim naraštajima postavile biblioteke: standardizacija, tehnologija i obrazovanje

stručnjaka. Peter Homulos (Kanada) završio je ovaj krug izlaganja svojim referatom *Učimo se iz iskustva muzeja*. Prikazao je program računalске obrade kanadske kulturne baštine (The Canadian Heritage Information Network – CHIN), kojemu je cilj izrada jedinstvenog inventara kulturne baštine i izmjena informacija između kanadskih muzeja te muzeja u inozemstvu. Prikazao je prednosti i nedostatke CHIN-a i istaknuo nužnost suradnje muzeja, arhiva, knjižnica i drugih ustanova u takvim projektima. Posljednji referat, koji nije bio predviđen i predstavljao je osvrt na kongresna izlaganja, održao je Charles M. Dollar na temu *Arhivist u informatičko doba*. Istaknuo je tri temeljna pitanja s kojima se suočava arhivist u novo informatičko doba. Prvo, premda se mijenja nositelj informacije, ostaje uvijek osnovna narav arhivske građe kao izvora informacije. Predmet arhivistike je, dakle, arhivska građa a ne informacija. Drugo, postoji razlika između arhivistike i informatike, kao dvije zasebne discipline. Stoga arhivisti moraju osigurati da arhivska građa i arhivska funkcija ne budu utopljeni u more elektroničke informacije. Treće, neophodna je izrada standarda informatičke tehnologije i arhivskih standarda. Na kraju je izrazio potrebu suradnje arhivske službe na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Organizatori su prije i poslije Kongresa organizirali posebne seminare. Na Sveučilištu u Montréalu od 30. kolovoza do 4. rujna 1992. održan je seminar na temu: *Za integralnu arhivistiku: Rokovi čuvanja registraturne građe*. Sudionici toga seminara su u nizu predavanja obradili dva, za suvremenu arhivistiku bitna pitanja: određenje arhivistike i pitanje vrednovanja registraturne građe.

Carol Couture sa Škole knjižničarstva i informacijskih znanosti na Sveučilištu u Montréalu u svome referatu *Temeljni pojmovi integralne arhivistike*, polazeći od pojma arhivske građe, prikazao je pojam arhivistike i mjesto arhiva u izvorima informacija. O istoj temi je govorila i Christine Pétillat iz Francuskog državnog arhiva. Ona je stavila naglasak na povijesni pregled i značenje arhivskih dokumenata. Osvrnula se na tumačenje pojma "poštivanje fonda", na "teoriju o tri doba" dokumenata, primarno i sekundarno značenje dokumenata. *Politiku upravljanja arhivima* razradila je Mbaye Thiam iz Senegala. U svome se referatu osvrnula na potrebu legislative o arhivima, statusu arhivista, dostupnosti građe. Obradila je strukture u upravljanju arhivima (arhivska direkcija, Savjet, Generalna inspekcija) te programe djelatnosti (obrazovanje i objavljivanje). Posebno je obrađeno pitanje rokova čuvanja građe. Jacques Grimard imao je izlaganje *Mjesto popisa s rokovima čuvanja u integralnom pristupu arhivistici*. José Maria Jardim (Brazil) imao je izlaganje *Pojam, izrada i primjena liste s rokovima čuvanja*. Frank B. Evans (SAD) obradio je *Temeljna načela za globalni pristup arhivu i pismohrani*. Kanadski profesor arhivistike Terrence Eastwood razradio je pitanje *Lista arhivske građe u integralnom poslovanju s registraturnom građom*. U posljednjem referatu Ralph Westington (Kanada) opisao je postupak preuzimanja arhivske građe kanadske vlade.

Nakon Kongresa, također na Sveučilištu u Montréalu održan je drugi seminar: školovanje arhivista. Uvodno predavanje održala je Paola Carucci

(Italija) na temu *Mjesto obrazovanja u razvoju profesije*. Iznijela je dosadašnja istraživanja te problematike, posebno ona objavljena u Archivum XXXIV te se zaustavila na pitanju tradicionalnih i novih zadaća arhivista (fizička zaštita dokumenata, sređivanje i izrada obavijesnih pomagala, INDOK služba i suradnja s korisnicima, suradnja sa sveučilištima i drugim istraživačkim zavodima, suradnja s administracijom, odgojna i kulturna djelatnost, profesionalna izobrazba). P. Carucci je prikazala različite vrste arhivskih djelatnika, od tehničkog do znanstvenog osoblja, potrebu različitih profila ovisno o specijalizaciji. O istoj temi govorio je i Bryan Corbett osvrćući se na izlaganje P. Carucci. Khalifa Chater je govoreći o istoj temi stavila naglasak na nove vrste arhiva (posebno specijalizirane archive, audiovizualne archive, archive poduzeća, archive oralne povijesti) te u svezi s time naglasila i nove zahtjeve profesije. Ostajući na zahtjevima arhivske službe, naglasila je potrebu diferenciranog obrazovanja. Theo H.P.M. Thomassen govorio je o *trajnom profesionalnom odgoju* koji se sastoji od formalnog obrazovanja i profesionalnog rada. On je mišljenja da je profesionalna škola najpogodniji oblik za koordinaciju kontinuiranog obrazovanja arhivista. O kontinuiranom obrazovanju i arhivističkim tečajevima u Kini govorio je Ding Zhimin. O arhivističkim istraživanjima govorili su David B. Gracy, Martine Cardin i César Gutiérrez Muñoz.

U Kongresnoj palači su organizirane i popratne manifestacije: Međunarodni prodajni salon arhivske i registraturne opreme, Kanadski salon arhivstike, AGORA (Mjesto susreta i profesionalnih predstavljanja), Međunarodni dokumentacijski centar (arhivskih publikacija), Izložba informatičke opreme, Audiovizualni centar. Organizatori Kongresa priredili su i obilazak najznačajnijih kanadskih arhiva u Montrealu, Québecu i Ottawi.

GENERALNA SKUPŠTINA MEĐUNARODNOG ARHIVSKOG VIJEĆA

Tijekom održavanja XII. Međunarodnog kongresa arhiva u Montréalu (Kanada) održana je i Generalna skupština Međunarodnog arhivskog vijeća. U tu svjetsku organizaciju arhivskih djelatnika primljena je u travnju 1992. i Republika Hrvatska te je prvi put sudjelovala na Generalnoj skupštini kao punopravni član.

U uvodnom izlaganju na prvoj sjednici Generalne skupštine, izvršni ravnatelj Međunarodnog arhivskog vijeća, gospodin Charles Kecskemeti osvrnuo se i na uništavanja arhiva i arhivske građe u ratu što se vodi u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini. Izričito je spomenuo uništenje bogatih fundusa Nacionalne knjižnice i Orijentalnog instituta u Sarajevu, kao i Arhiva Hercegovine u Mostaru. Naglasio je kako to uništavanje arhivske baštine, kao "pamćenja naroda" pokazuje kako su nedjelotvorna pravna sredstva koja je među-

narodna zajednica prihvatila za zaštitu kulturnih dobara u slučaju ratnoga sukoba. U diskusiji nakon izlaganja uzeo je riječ predstavnik Hrvatske dr. Josip Kolanović, ravnatelj Hrvatskog državnog arhiva. Pozivajući se na temu Kongresa "zvanje arhivista u eri informatizacije" istaknuo je kako su arhivski djelatnici Hrvatske te Bosne i Hercegovine suočeni s osnovnom zadaćom arhivskih radnika – spasiti arhive od uništavanja. Odmah zatim, naglasio je da ne želi govoriti o političkoj dimenziji strašnoga rata koji još danas bjesni u Bosni i Hercegovini i dijelu Hrvatske, već da na primjeru razaranja i uništavanja arhivske građe, kao "pamćenja naroda" i izraza njegova kulturnog i povijesnog identiteta, želi upozoriti na angažiranje međunarodne javnosti u zaštiti arhivske građe u ratu. Arhivska građa je dio općeljudske baštine, pa je nužno stvoriti djelotvorne međunarodne mehanizme da se ona sačuva za buduće naraštaje. Tome će uvelike pomoći i međunarodno angažiranje na sigurnosnom snimanju najvrednijih arhivskih fondova. Konačno, istaknuo je i potrebu pomoći međunarodne zajednice u konzervaciji i restauraciji arhivske građe oštećene u ratu.

Nastup predstavnika Hrvatske, predsjednik Međunarodnog arhivskog vijeća J. Favier ocijenio je odmjerenim te istaknuo dosadašnje intervencije Vijeća na zaštiti arhivske građe u ratnim razaranjima u Hrvatskoj. Pridružuje se prijedlozima kolege iz Hrvatske i izražava punu privrženost hrvatskim arhivistima. Na kraju je istaknuo da rat u tom dijelu svijeta pokazuje strahote genocida, a razaranje arhiva vodi uništenju duše naroda, pa zato i jest jedan od vidova uništenja samoga naroda. Sve je nazočne pozvao da ukažu na opasnost uništavanja arhiva kako u svojim sredinama tako i u međunarodnim tijelima. U raspravu se uključio i Jean-Pierre Vallot, državni arhivist Kanade i predsjednik XII. Međunarodnog kongresa arhivista. On je predložio formiranje posebne radne grupe za zaštitu arhiva od razaranja. Na kraju je i zamjenik generalnog direktora UNESCO-a Wolfgang Löhner izrazio svoje suosjećanje s kolegama iz Hrvatske. Podsjetio je također da je prije šest mjeseci predstavnik UNESCO-a posjetio Zagreb i Dubrovnik s namjerom pružanja pomoći hrvatskim arhivima. Naglasio je kako će sve akcije u vezi sa spašavanjem, konzervacijom i restauracijom arhivske građe u Hrvatskoj, UNESCO usklađivati s Međunarodnim arhivskim vijećem.

Na Kongresu je sudjelovalo 2605 predstavnika iz 104 zemlje. Uz izražavanje podrške hrvatskim arhivskim djelatnicima, direktori brojnih zemalja izrazili su spremnost da se između Hrvatske i njihovih zemalja uspostave tješnje međusobne veze i suradnja. Među ostalima, potrebu takve suradnje posebno su naglasili direktor Saveznog arhiva Njemačke (prof. dr. Friedrich P. Kahlenberg), direktor Državnog arhiva u Izraelu (Moshe Mossek), kao i generalni direktor austrijskih državnih arhiva (dr. Kurt Peball).

Za vrijeme održavanja Kongresa došlo je do susreta dr. Josipa Kolanovića s dr. Hansom Hoffmannom, predsjednikom Komisije za sukcesiju arhiva bivše Jugoslavije na Konferenciji u Bruxellesu. U razgovoru su gospodinu Hoffmanu iznijeti osnovni problemi sukcesije arhiva, posebno potraživanja Republike Hrvatske.

S gospodinom dr. Georgeom MacKenzijem, šefom tehnološke službe Scottish Record Officea u Edinburghu, a dogovorno s gospodinom Charlesom Kecskemetijem i dr. Hansom Hoffmannom, utanačen je njegov dolazak u Zagreb gdje će dobiti uvid u stanje Središnjeg laboratorija za konzervaciju i restauraciju. Nakon toga će UNESCO-u, Međunarodnom arhivskom vijeću i osobno dr. Hansu Hoffmannu podnijeti izvješće s prijedlogom o konzervaciji i restauraciji arhivske građe, posebno s obzirom na oštećenja nastala u domovinskom ratu.

Na zaključnoj sjednici Generalne skupštine, za počasnog člana Međunarodnog arhivskog vijeća proglašen je dr. Zlatko Tanodi, Hrvat, poznati arhivski djelatnik i utemeljitelj arhivske službe u Južnoj Americi.

Za novog predsjednika Međunarodnog arhivskog vijeća, s mandatom od četiri godine, izabran je Kanadanin Jean-Pierre Vallot.

Na Generalnoj skupštini Međunarodnog arhivskog vijeća usvojen je novi Statut i Pravilnik o financiranju, usklađen s brutto prihodom po glavi stanovnika pojedine zemlje. Imenovani su također i predsjednici pojedinih odbora Međunarodnog arhivskog vijeća.

Predstavnik Republike Hrvatske Josip Kolanović osobno je bio pozvan od bugarskog akademika Todorova da sudjeluje na sastanku Odbora za izvore o povijesti Balkana i Sredozemlja (CIBAL). Predsjednik toga Odbora je bivši direktor Generalne direkcije za arhive talijanskog Ministarstva za kulturna i ambijentalna dobra R. Grispo. Rečeno je da će ubuduće i Hrvatska sa svojim predstavnikom sudjelovati u radu toga Odbora. Njegov je glavni zadatak prikupljanje i objavljivanje izvora za povijest Balkana. Budući da u Rimu postoji centar za proučavanje povijesti Mediterana, zaključeno je da taj centar radi usklađeno s CIBAL-om.

Na Kongresu se dogodio i jedan politički incident. Naime, prije svog uvodnog izlaganja, predstavnik Grčke zatražio je da se Republika Makedonija isključi iz Međunarodnog arhivskog vijeća, a da može ostati samo ukoliko promijeni ime. Tome se energično usprotivio predsjednik Međunarodnog arhivskog vijeća gospodin Jean Favier, utvrdivši da se Vijeće ne bavi pitanjima zemljopisa i promjenama imena. Makedonija je prošla uobičajenu proceduru za prijem u članstvo i nitko nema pravo zahtijevati njezino isključenje. S istim zahtjevom istupila je Grčka i na kraju druge sjednice Generalne skupštine, što je uz negodovanje svih nazočnih ponovno odbijeno.

Josip Kolanović

PREPORUKE XII. MEĐUNARODNOG ARHIVSKOG KONGRESA

Uviđajući da je u eri informatizacije arhivistima pripala glavna uloga u stvaranju i očuvanju cjelovitosti obavijesti na elektronskoj podlozi, uz oslanjanje na iskušane arhivističke metode i načela;

smatrajući da je nužno prilagoditi ta načela i metode, kako bi se odgovorilo izazovima informatičke ere, osobito na način da se pažnja arhivskog dje-

latnika pomakne sa završne etape dokumenata od trajne vrijednosti na cjelokupni životni ciklus obavijesti, određujući dokumentaciju potrebnu radi zaštite prava građana, uz jamstvo da ova neće biti niti oštećena niti uništena te koristeći nove tehnologije radi ovladavanja množinom obavijesti i zaštite cjelovitosti dokumentarne baštine;

uvidajući također da je arhivistika jedina disciplina koja se zanima za dokumente smještene u svoj kontekst te koja pruža sredstva za njihovo razumijevanje,

XII. Međunarodni arhivski kongres je na Generalnoj skupštini održanoj 11. rujna 1992. godine izradio i prihvatio sljedeće preporuke:

Stručna izobrazba i identitet struke

XII. Međunarodni arhivski kongres preporučuje Međunarodnom arhivskom vijeću (MAV):

1. da izradi i razdjeli među svoje članstvo
 - smjernice za izradu osnovnih programa izobrazbe arhivista, primjenjivih u svim zemljama i spojenih s istraživačkim programima na području arhivske teorije i prakse. Ta izobrazba mora staviti težište na analizu i razumijevanje konteksta u kojem su dokumenti nastali i razaslati, a osobito oni stvoreni pomoću suvremenih tehnologija;
 - opće i posebne bibliografije što bi ih izradile mreže dokumentacijskih centara, koje bi u sebi sadržavale prije svega literaturu što se nalazi u knjižnici MAV-a, a pomagale bi djelatnicima u arhivima na svim razinama;
2. da ohrabri svoje članove kako bi organizirali redovitu razmjenu stručnjaka različitih zemalja i ustanovili kratke tečajeve s temama od zajedničkoga interesa, pristupačne arhivistima tih zemalja;
3. da učini osobiti napor kako bi potaklo arhivske službe i arhiviste specijaliste da sudjeluju u aktivnostima MAV-a i u stvaranju novih sekcija, a istovremeno osigura suradnju i ujednačenost njihovih programa;
4. da nastavi rad na projektu izrade međunarodnih pravila profesionalne etike, kako bi se osnažila prepoznatljivost struke u najrazličitijim ustanovama i specijalizacijama, zainteresiravši ujedno za to cjelokupno članstvo MAV-a;
5. da pomogne onima koji su odgovorni za stručnu izobrazbu arhivista, kako bi u duhu preporuke br. 4, prihvaćene na XI. Međunarodnom arhivskom kongresu, zadržali osnovnu izobrazbu u arhivistici dopunjenu tečajevima koji obrađuju razvoj nosilaca obavijesti i nužnost zakonskog normiranja;
6. da potiče sveučilišta i stručne škole da usporedno s teorijskom izobrazbom razvijaju i praksu uključenu u program te izobrazbe.

Standardizacija

7. da zamoli sve članove na poticanje svojih vlada radi određivanja politike glede korištenja trajnog papira, sukladno propisu ISO 9706 što se upravo priprema;

8. da dađe prvenstvo stvaranju standardne arhivske terminologije, kao prijeko potrebnom preduvjetu za svaki napredak u svezi sa standardizacijom arhivske prakse;

9. da prihvati kao temelj za buduća međunarodna pravila *Iskaz načela za opis arhivskih dokumenata*, što ih je izradila "ad hoc" komisija za izradu standarda opisivanja;

10. da nastavi rad što ga je pokrenula spomenuta komisija ISAD (G) (Međunarodni propis o opisivanju u arhivistici – opće naznake) i uključi u projekt sve članove MAV-a, a rad proširi i na ostale faze životnog ciklusa dokumenata na svim nosiocima i na svim razinama;

11. da utvrdi područja unutar kojih se moraju izraditi propisi, vodeći računa o svim arhivističkim specijalnostima, odredi strategiju i utvrdi prvenstvo za taj posao;

12. da putem seminara i publikacija olakša arhivistima razumijevanje propisa što se odnose na informacijske tehnologije, kako bi struka postala sposobnija izraziti svoje potrebe i probleme te da se o njima vodi računa prilikom izrade ili revizije međunarodnih standarda;

13. da potiče svoje članove na sudjelovanje u radu domaćih i međunarodnih tijela za stvaranje standarda, a sve u tijesnoj povezanosti s drugim informacijskim strukama koje već imaju iskustva u razvijanju tehničkih i stručnih propisa te da prati tu aktivnost.

Informacijska tehnologija

14. da nastavi rad što ga je započeo XI. Međunarodni arhivski kongres i utvrdi potrebe arhivističke zajednice na području stvaranja, obrade, čuvanja i korištenja elektroničkih arhiva;

15. da obavještava zajednicu arhivskih djelatnika o pravcima tehnološkog napretka i njihovom mogućem odrazu na arhive i na uređivanje s dokumentima, kao i o napretku postignutom u različitim zemljama na doradi odgovarajućih zakonskih i uredskih tekstova;

16. da potakne arhivsku upravu na usvajanje određene politike i na izradu propisa koji omogućuju arhivističko djelovanje već od same zamisli, pa sve do uvođenja informacijskih sustava;

17. da razvije strategiju razvoja informacijske tehnologije u arhivima primjenjive u svim zemljama bez obzira na stupanj njihova razvoja, a zamišljene tako da korištenje tih tehnologija uključe u nacionalne napore za modernizacijom i razvijajući svoju infrastrukturu sposobnu da ih podrži.

Međunarodna suradnja

18. da pomogne regionalnim ograncima u utvrđivanju i uklanjanju prepreka na koje nailaze u svojem razvoju te da unaprijedi veze između regionalnih ogrankova, sekcija, komiteta i radnih grupa MAV-a, kako bi ta tijela postala što djelotvornija;

19. da potiče suradnju među ograncima radi unapređivanja arhiva i upravljanja dokumentima u svim regijama;

20. da nastavi suradnju s drugim međunarodnim stručnim organizacijama koje djeluju na srodnim područjima i promiče tu suradnju na državnoj i međunarodnoj razini;

21. da izrazi svoju zahvalnost generalnom direktoru UNESCO-a na stalnoj pomoći koju dodjeljuje za napredak arhivistike u svim zemljama bez obzira na razinu njihovog razvoja te da zajedno s UNESCO-om istraži mogućnosti ubrzavanja modernizacije arhivskih službi i programa u tim državama;

Zaštita arhivske baštine

22. 2600 arhivista okupljenih u Montréalu na XII. Međunarodnom arhivskom kongresu, potvrđujući ponovno svoje zalaganje za očuvanje arhivske baštine cijeloga čovječanstva, dirnuti ratnim nedaćama i borbama koje u mnogim zemljama ugrožavaju integritet arhiva izlažući ih uništenju, nasilnoj diobi građe i zapljeni, pozivaju MAV da:

- pripremi planove i publikacije pogodne za pomoć vladama kako bi spriječile uništenje arhiva u slučaju rata ili prirodne katastrofe;

- opominje svoje članove kako bi pravovremeno djelovali u zaštiti ugroženih arhiva;

- surađuje sa svojim članovima, kao i s domaćim i međunarodnim tijelima na obnovi obavijesti uništenih za vrijeme razaranja.

Posebne zahvale

23. XII. Međunarodni arhivski kongres izriče svoju zahvalnost svim domaćim i međunarodnim tijelima kako javnim tako i privatnim koja su pružila svoju pomoć u ostvarenju programa MAV-a u razdoblju od 1988. do 1992. godine.

24. XII. Međunarodni arhivski kongres također zahvaljuje referentima i svim ostalim kolegama koji su omogućili održavanje poticajnih i novatorskih stručnih sjednica.

25. XII. Međunarodni arhivski kongres upućuje svoju zahvalnost vladama Kanade i Québeca, Nacionalnom arhivističkom društvu Kanade, Društvu arhivskih konzervatora Kanade, direktoru Kongresa, kolegama i ostalim kanadskim arhivistima koji su sudjelovali u radu Kongresa, na hvalevrijednoj i uzornoj organizaciji XII. Međunarodnog arhivskog kongresa.

Prevela Ornata Tadin